

17. Verschillen en overeenkomsten tussen talen

Opdracht 17.1

Vraag: Noem vijf grammaticale overeenkomsten tussen het Nederlands en het Engels (of een andere taal), en vervolgens vijf verschillen.

Relevante paragraaf: 17.2

Antwoord: Overeenkomsten tussen het Nederlands en het Engels:

- (a) Beide talen kennen een bepaald lidwoord (respectievelijk *de* of *het* en *the*) en een onbepaald lidwoord (*een* en *a(n)*).
- (b) In mededelende hoofdzinnen met het Subject op de eerste plaats komt in beide talen de verbogen vorm van het werkwoord op de tweede plaats.
- (c) In beide talen gaan Adjectieven die deel uitmaken van een Nominale Constituent vooraf aan het nomen.
- (d) In beide talen wordt het meervoud gevormd door een suffix achter het nomen te plaatsen.
- (e) In zogeheten *ja/nee*-vragen komt in beide talen de verbogen vorm van het werkwoord op de eerste plaats.

Verschillen tussen het Nederlands en het Engels

- (a) In het Nederlands hebben ondergeschikte zinnen een andere woordvolgorde dan hoofdzinnen, terwijl die in het Engels gelijk is ('Shandra weet al een hele tijd dat de timmerman morgen komt' versus 'Shandra has known for a long time that the carpenter will come tomorrow'.)
- (b) Zoals de bovenstaande zinnen al laten zien worden in het Nederlands gebeurtenissen die begonnen zijn in het verleden en voortduren in het heden beschreven in de tegenwoordige tijd ('Shandra weet al een hele tijd . . .'). In het Engels daarentegen gebruikt men in dergelijke gevallen de voltooid tegenwoordige tijd: 'Shandra has known . . .'.
- (c) In ontkennende zinnen in het Engels zonder hulpwerkwoord wordt *do-support* toegepast ('Mark doesn't like spinach') en in het Nederlands niet ('Mark houdt niet van spinazie').
- (d) In Nederlandse zinnen met een hulpwerkwoord komt het hoofdwkwoord aan het eind van de zin ('Jeanine heeft de brief geschreven') en in het Engels volgt het hoofdwkwoord direct na de verbogen vorm van het hulpwerkwoord ('Jeanine has written the letter').
- (e) In zinnen met een pronomen na een vergrotende trap, waarbij het pronomen naar een grammaticaal Subject verwijst, heeft dat pronomen in het Nederlands de subjectsvorm, zoals in: 'Michael leest sneller dan ik'. In het Engels krijgt dit pronomen de objectsvorm: 'Michael reads faster than me'.

Suggestie: Er zijn natuurlijk allerlei andere mogelijkheden om overeenkomsten en verschillen tussen het Nederlands en het Engels te illustreren. Studenten kunnen komen met voorbeelden uit andere talen. Het is mogelijk om in te gaan op verschillen tussen enerzijds het Nederlands en anderzijds talen die verder van het Nederlands af staan. Van een aantal talen staan ook voorbeelden in de tekst, zoals (2)–(4) uit het Baskisch, Turks en Quechua.

Opdracht 17.2

Vraag: Kijk naar de volgende twee groepen van drie woorden in het Fries, Nederlands en Engels met de uitspraak steeds tussen vierkante haken. Wat valt je op?

<i>Fries</i>	<i>Nederlands</i>	<i>Engels</i>
dyk [dik]	dijk [dɛik]	dike [daik]
wyn [win]	wijn [wɛin]	wine [wain]

Relevante paragraaf: 17.3

Antwoord: Het voorbeeld laat zien dat er een systematische relatie is tussen Fries, Nederlands en Engels. Waar het Fries een [i] heeft, heeft het Nederlands een [ɛi] en het Engels een [ai].

Suggestie: Laat eventueel aan enkele andere voorbeelden zien dat deze relatie niet ‘toevallig’ is, maar ook blijkt uit andere woorden die in het Nederlands de klank [ɛi] hebben:

<i>Fries</i>	<i>Nederlands</i>	<i>Engels</i>
myn [min]	mijn [mɛin]	mine [main]
myl [mil]	mijl [mɛil]	mile [mail]

Dat de relatie niet toevallig is, wil niet zeggen dat hij geldt voor alle mogelijke woorden. Denk bijvoorbeeld aan het Nederlandse *pijn* [pɛin], dat niet de Engelse fonetische pendant [pain] kent, maar [pe:n], met de geschreven vorm *pain*.

Opdracht 17.3

Vraag: Op veel verkeersborden staan afbeeldingen en symbolen, zoals bijvoorbeeld bij ‘verboden in te halen’. Als je die verkeersborden als een soort schrift zou opvatten, wat voor schriftsoort is het dan?

Relevante paragraaf: 17.5

Antwoord: Het is een ideografisch schrift, want het teken (het verkeersbord) staat voor een begrip. Verkeersborden kennen overigens aan de ene kant vormen waarbij de relatie tussen de afbeelding en het afgebeelde begrip niet-arbitrair is, maar iconisch (bijvoorbeeld de afbeelding van een auto) en aan de andere kant vormen waarbij die relatie wel arbitrair is, bijvoorbeeld een ‘wit bord met een rode rand’ is een verbodsbord.

Suggestie: Het is mogelijk studenten te vragen naar andere voorbeelden van een ideografisch schrift in de vorm van pictogrammen en dergelijke. Denk aan de ‘knoppen’ in een computerprogramma, zoals in *Word* bijvoorbeeld de knop met het gebogen pijltje naar links, die ‘ongedaan maken’ betekent. Het is mogelijk om hier ook zogenaamde SMS-taal als voorbeeld te geven, dus de geschreven taal op mobiele telefoons. Daarin wordt niet alleen veel met afkortingen gewerkt, maar ook met pictogrammen of iconen, die ook wel emoticons worden genoemd. Zo kan het volgende pictogram iets betekenen als ‘ik ben blij/vrolijk’: :-)

Opdracht 17.4

Vraag: Hieronder volgen drie (fictieve) schriften. Onder de schriftversie staat steeds een globale transcriptie van de uitspraak plus een vertaling. Van welk type schrift is er in de drie gevallen sprake?

Schrift A

¥ ∩ 7

kumani stara miku

‘De vrouw loopt op straat.’

Schrift B

τφ ή|Δτϵ τφ ήφ|ϵϚφ ∂φ|Δτφ

ta ploti ta palida malsta

‘De man plukt de meloen.’

Schrift C

ДЛ @B@Ž ®ДБ@ØЖ

Miklo kavernolan nomi trakabilras

‘De student ontcijfert het schrift.’

Relevante paragraaf: 17.5

Antwoord: Schrift A is een voorbeeld van een ideografisch schrift: elk teken staat voor één woord/begrip. Schrift B is een voorbeeld van een alfabetisch schrift: elk letterteken representeert een klank. Neem bijvoorbeeld het teken φ en kijk naar de woord-voor-woord weergave in het Nederlandse schrift (‘ta ploti ta palida malsta’). Dan zie je dat φ staat voor de *a*. Schrift C is een voorbeeld van een syllabisch schrift. Zo staat het teken Д voor de syllabe *mi*.

Opdracht 17.5

Vraag: Enigszins simplificerend gesteld, worden in het Arabische schrift de medeklinkers met aparte symbolen weergegeven, terwijl de (korte) klinkers veelal met kleine tekentjes onderaan deze symbolen worden genoteerd of helemaal niet worden weergegeven. Op wat voor schrifttype lijkt het Arabisch het meest?

Relevante paragraaf: 17.5

Antwoord: Het is een alfabetisch schrift, want elk symbool/tekentje staat voor één klank.

Opdracht 17.6

Vraag: Noem enkele verschillen in de woordenschat tussen het Engels (of een andere taal) en het Nederlands die mogelijkwijs een cultuurverschil weerspiegelen. Probeer het cultuurverschil zo precies mogelijk te omschrijven.

Relevante paragraaf: 17.6

Antwoord: Tegenover de Nederlandse woorden *gracht*, *vaart* en *kanaal* heeft het Engelse één woord: *canal*. Dit verschil zou een verschil in (materiële) cultuur kunnen weerspiegelen, vanuit de gedachte dat waterwegen en dergelijke in het Nederlandse landschap een grote rol spelen.

In het Engels kan het woord *tea* betrekking hebben op (1) theeblaadjes, (2) hete drank getrokken van theeblaadjes, (3) een (kleine) maaltijd waarbij de hete drank uit (2) wordt geschonken. Het Nederlands kent alleen de eerste twee betekenissen, omdat in de Nederlandse ‘maaltijdcultuur’ de zogenaamde theemaaltijd ook niet bestaat.

Suggestie: Aansluitend bij het laatstgenoemde voorbeeld (*tea*) is het mogelijk om andere voorbeelden te geven die liggen in de eetsfeer. Neem bijvoorbeeld de volgende Engelse woorden:

fool: een toetje gemaakt van een mengsel van slagroom en gekookt fruit zoals frambozen, kruisbessen; dus *gooseberry fool*, *raspberry fool*, enzovoorts.

trifle: een toetje gemaakt van een bodem van lange vingers in sherry gedrenkt met daarop rood fruit, zoals aardbeien in gelatine, met daarop vanillevla en slagroom.

Denk ook aan de Franse benamingen voor maaltijden. Zo wordt in woordenboeken *souper* wel vertaald als ‘avondmaaltijd’ of ‘nachtmaaltijd’, maar in feite is er geen Nederlands equivalent.

Opdracht 17.7

Vraag: Lees de volgende ingezonden brief uit *de Volkskrant*.

‘In het artikel “Ex-groepsleider gehandicapten wegens ontucht veroordeeld” in de Volkskrant van 4 oktober worden de bewoners van een gezinsvervangend tehuis aangeduid als “patiënten”. Door het gebruik van deze term roept u, mijns inziens onnodig, een onjuist en negatief beeld op van verstandelijk gehandicapten. Het was beter geweest om gewoon van “bewoners” te spreken.’

Welke opvatting over de relatie tussen taal en denken ligt ten grondslag aan de inhoud van deze brief?

Relevante paragraaf: 17.7

Antwoord: Aan deze brief ligt de opvatting ten grondslag dat de taal het denken beïnvloedt of misschien zelfs bepaalt, omdat volgens de briefschrijver het woord ‘patiënt’ een negatief beeld oproept van verstandelijke gehandicapten, terwijl dat bij het neutrale ‘bewoner’ niet het geval zou zijn.

Suggestie: Het is mogelijk om in dit verband met studenten andere vaak politiek correct genoemde termen te bespreken, zoals ‘mensen met een fysieke uitdaging’ voor *invaliden* of *gehandicapten*.

Denk ook aan het feit dat sommige mensen zich verzetten tegen het gebruik van bepaalde termen, zoals *allochtoon*, waar een negatieve gevoelslading aan zou kleven, bijvoorbeeld ‘hier eigenlijk niet thuis horend’ of ‘problemen oproepend’. Door iemand als *allochtoon* te bestempelen, zou die persoon ook eerder gezien worden als ‘hier niet thuis horend’ of ‘problemen oproepend’.